

Transport O_2 a CO_2 v krvi

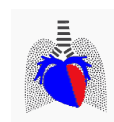
vaclav.hampel@lf2.cuni.cz

<http://fyziologie.lf2.cuni.cz>

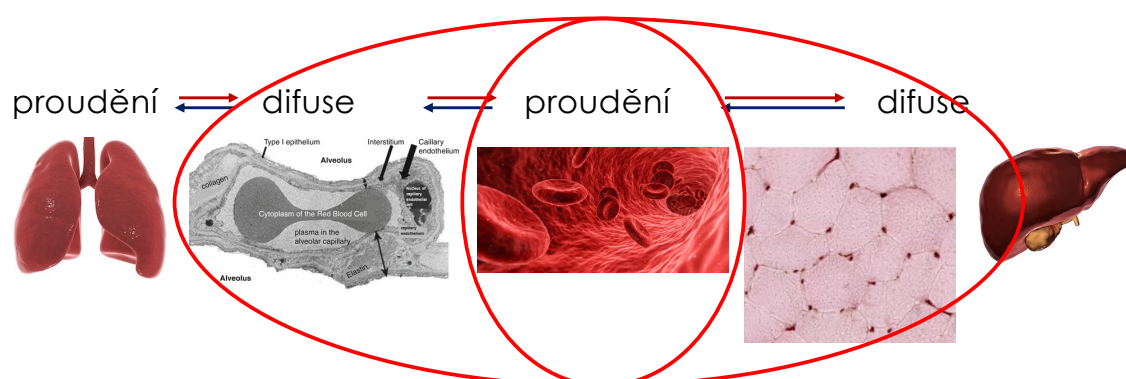
<http://vh.cuni.cz>

UNIVERZITA KARLOVA
2. lékařská fakulta

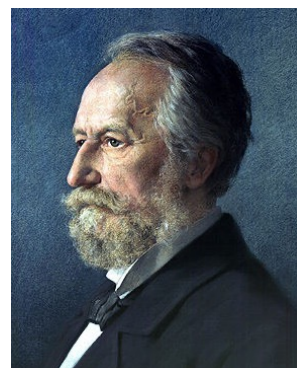
Transport O_2 & CO_2 („krevní plyny“) v těle

Difuze

■ První Fickův zákon (1855): $J = -D/RT \times \Delta P / \Delta x$

- velké plochy
- krátké vzdálenosti
- velké rozdíly parciálních tlaků

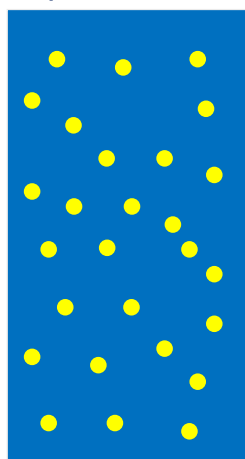

■ CO₂ 20x rychlejší než O₂

Koncentrace a parciální tlak

molekuly O₂ ve vzduchu

Suchý vzduch: 21% je O₂

$$F_{O_2} = 0.21$$

$$[O_2] = 210 \text{ ml/l}$$

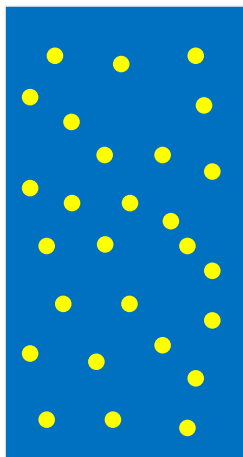
Protože $P_B \sim 760 \text{ mmHg}$

$$P_{O_2} = 0.21 \times 760 \text{ mmHg} \\ = 160 \text{ mmHg}$$

Vliv vodní páry

37°C

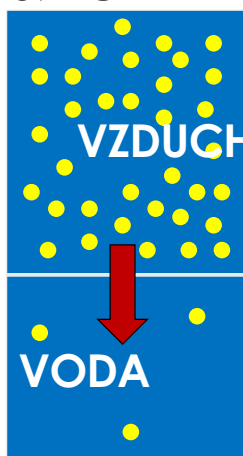

$$\begin{aligned}
 P_B &\sim 760 \text{ mmHg} \\
 P_{H_2O} &= 47 \text{ mmHg (při } 37^\circ\text{C)} \\
 P_{\text{DRY}} &= 713 \text{ mmHg} \\
 P_{O_2} &= 0.21 \times 713 \text{ mmHg} \\
 &= 150 \text{ mmHg}
 \end{aligned}$$

O₂ v roztoku

37°C

Po equilibraci:
 VZDUCH: $P_{O_2} = 150 \text{ mmHg}$
 VODA: $P_{O_2} = 150 \text{ mmHg}$

VZDUCH: $[O_2] = 210 \text{ ml/l}$
 VODA: $[O_2] = 4.5 \text{ ml/l}$

Rozpustnost O₂
 $= 4.5 / 150 = 0.003 \text{ ml/(dl.mmHg)}$

37°C

Transport O_2 v roztoku při námaze

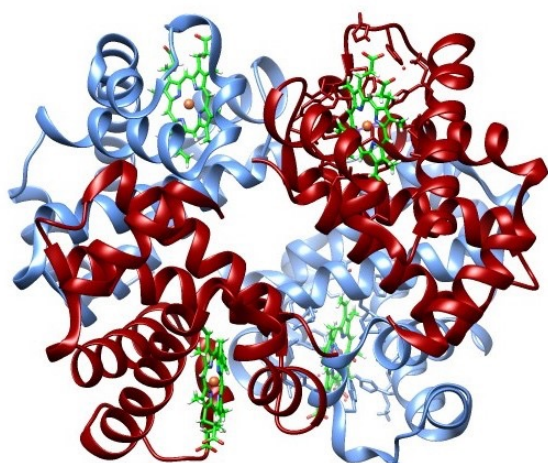
- rozpustnost = 0.003 ml/(dl.mmHg)
- P_{O_2} v arteriální krvi = 100 mmHg
- $[O_2]$ = 3 ml/l
- srdeční výdej = 30 l/min
- max. O_2 k dispozici = 90 ml/min

Ale potřeba O_2 je 3000 ml/min!

CO_2 podobně (rozpustnost 0.067 ml/(dl.mmHg))

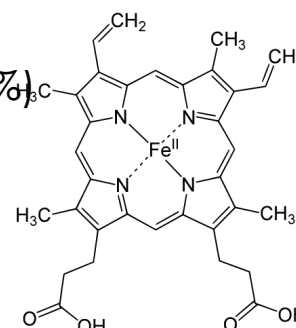
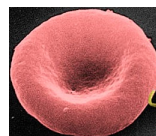

Hemoglobin (Hb)

oxyHb A: $\alpha_2\beta_2$

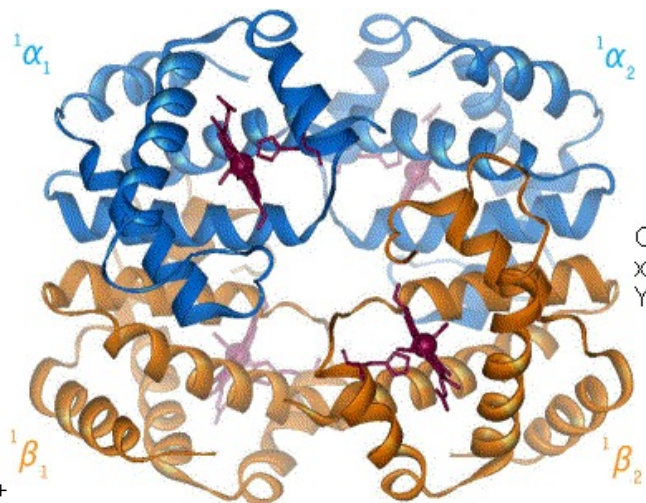
- Transport CO_2 i O_2
  - NH_2 skupiny N-terminálních val
  - Fe^{2+} hemů
- Erytrocyty (35%)

- 4 globiny + 4 hemy (Fe^{2+} v porfyrinovém kruhu)

2 konformační stavy Hb

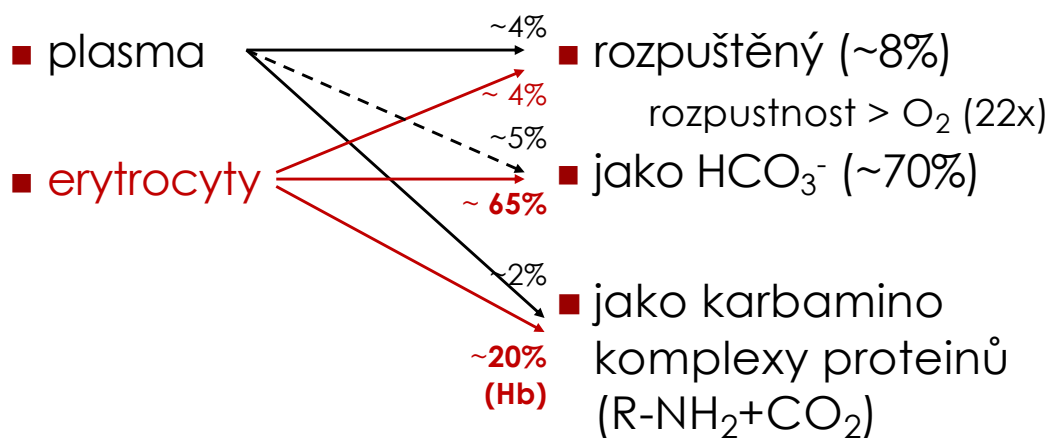
- **R** (relaxed):
  - při $\uparrow O_2$
  - $\uparrow$ afinita k O_2
  - stabilizováno $\uparrow pH$
- **T** (tense)
  - při $\downarrow O_2$
  - $\downarrow$ afinita k O_2
  - stabilizováno CO_2 & H^+

Transport CO_2 v krvi

2 kompartmenty:

3 mechanismy:

Transport CO₂ jako HCO₃⁻

Karboanhydráza v erytrocytech:

Hb rychle pufruje volné H⁺

(↓pH → ↓ transport jako HCO₃⁻)

Část HCO₃⁻ difunduje z erytrocytů x Cl⁻ dovnitř

(elektroneutralita, osmotická =):

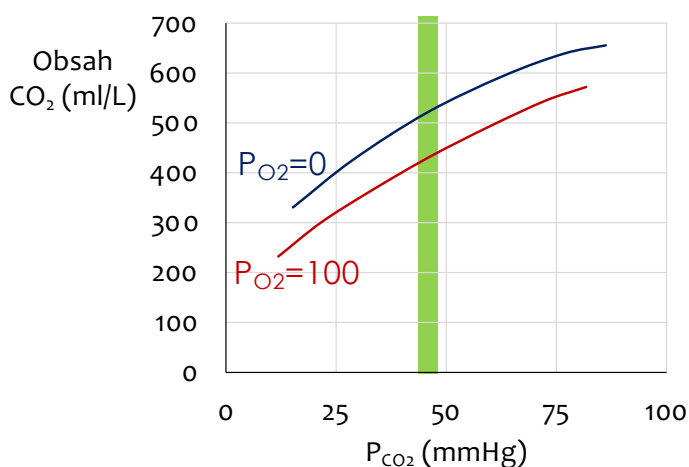
chloridový posun

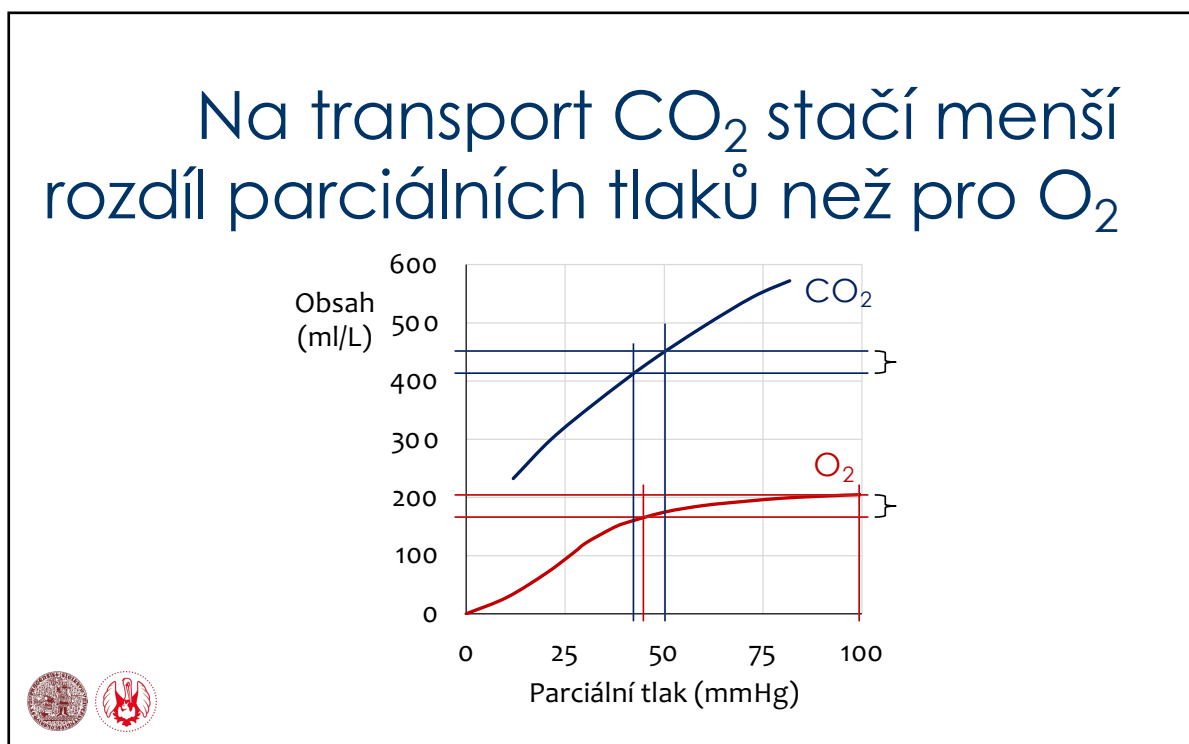
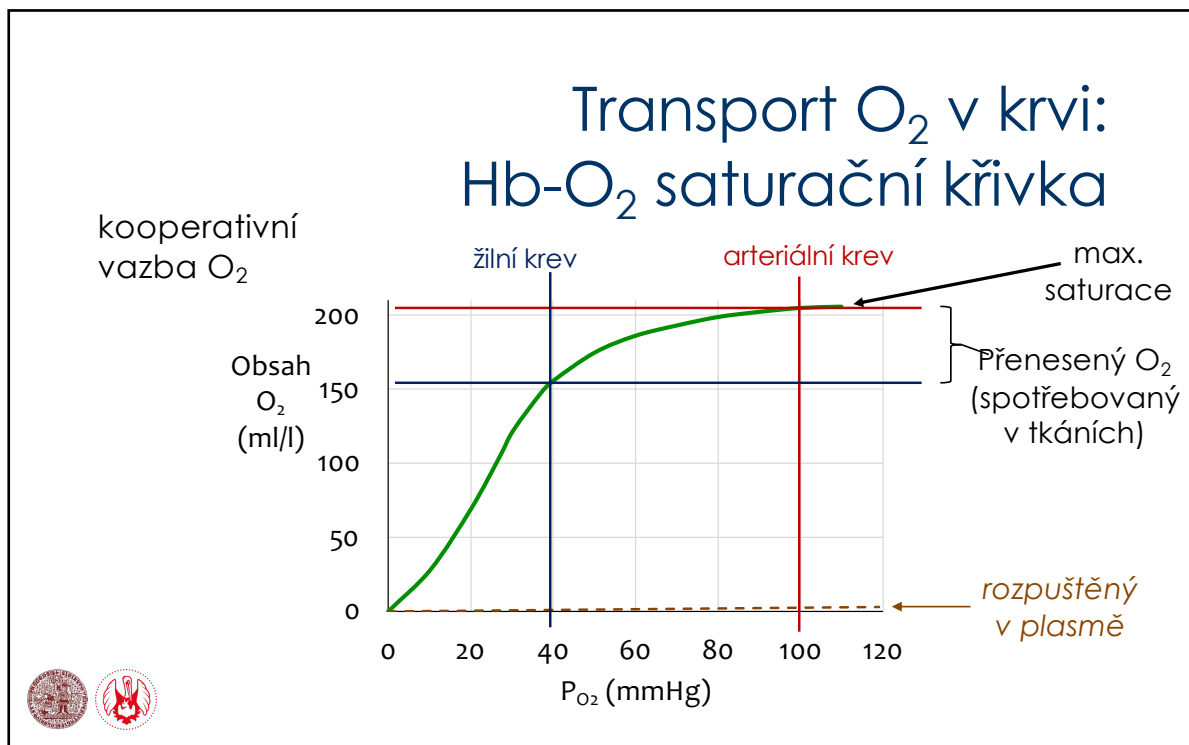

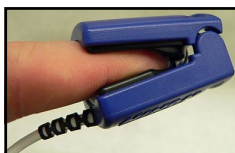
John Scott Haldane
(1860-1936)

CO₂ + NH₂ skupiny
N-terminálních val
deoxyHb α & β
řetězců
→ 1 molekula Hb
přenáší až 4
molekuly CO₂

Transport CO₂ jako karbaminoHb: Haldanův efekt

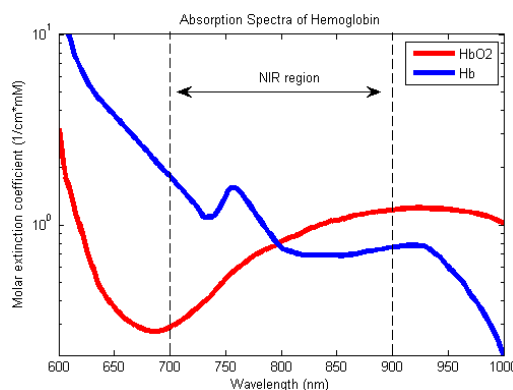

Pulsní oxymetrie (periferní S_{O_2})

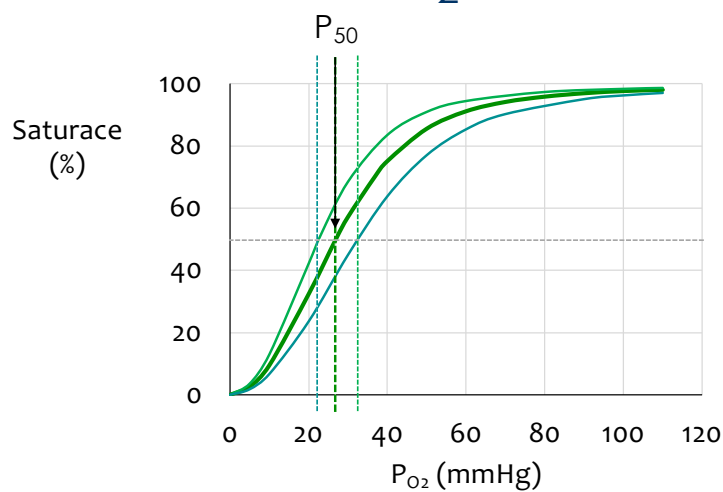
- bezpečná, snadná, neinvazivní, levná, užitečná při intenzivní péči
- ne vždy shodná s arteriální SaO_2
  - ale dobrá korelace
- světlo 2 vlnových délek skrz tenkou část těla do fotodetektoru
- měří absorbanci při každé z vlnových délek
- $\Rightarrow$ měří S_{O_2} , ne $[O_2]$

< 93% $\rightarrow$!

< 90% $\rightarrow$!!!

Transport O_2 v krvi: Hb- O_2 saturační křivka

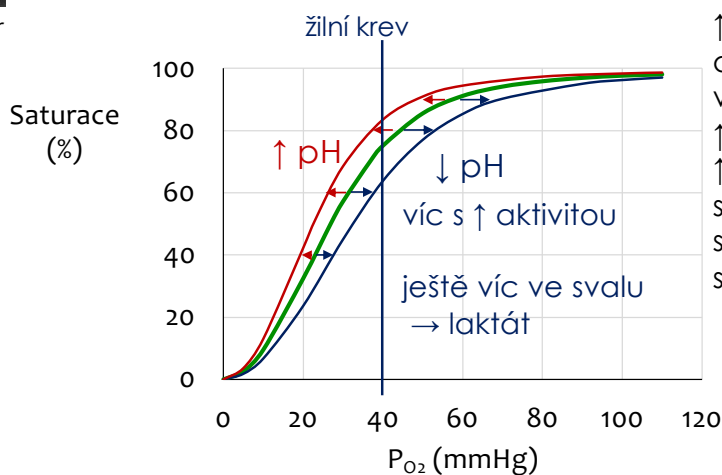

Christian Bohr
1904

$H^+ \rightarrow \downarrow$ afinitu Hb-O₂: Bohrův efekt

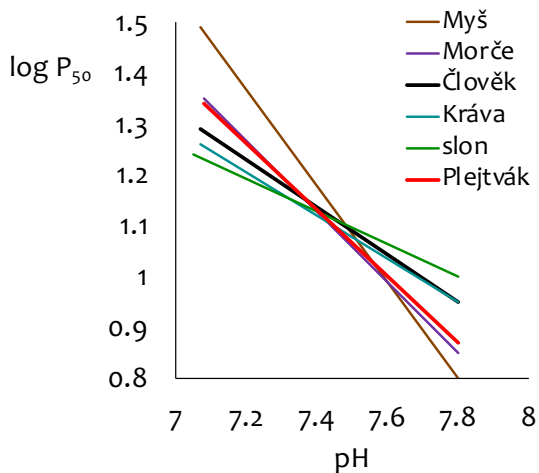
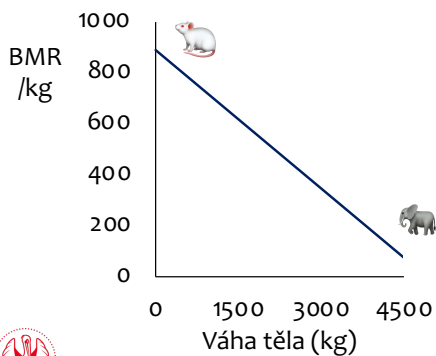

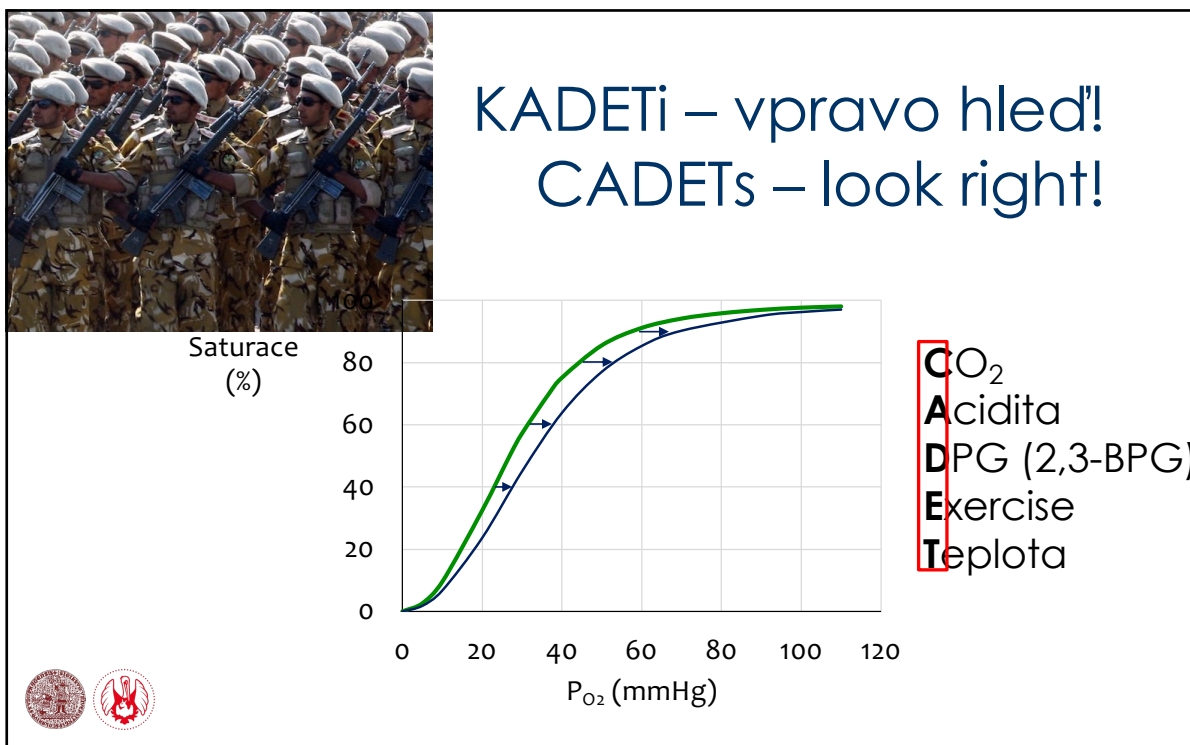
$\uparrow H^+ \rightarrow \uparrow$ protonace
a & β řetězců
ve stavu T $\rightarrow$
 $\uparrow$ + náboj $\rightarrow$
 $\uparrow$ iontové interakce
s blízkými COOH
skupinami $\rightarrow$
stabilizace T stavu

CO₂ podobný
ale menší efekt
(via R-NH₂+CO₂)
(~Haldanův efekt)
+ vliv na pH

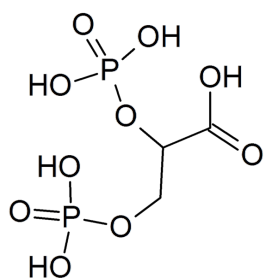

Silnější Bohrův efekt u menších savců

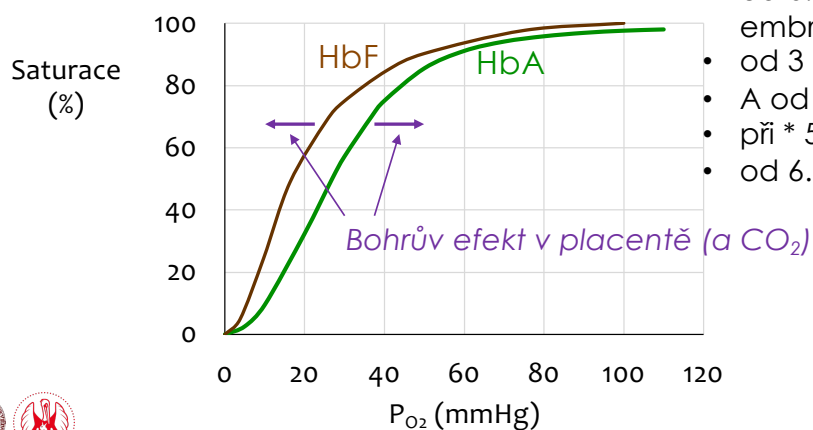
2,3-bisfosfoglycerát (2,3-BPG) (2,3-difosfoglycerát, 2,3-DPG)

- meziprodukt glykolýzy v erytrocytech (~ 5 mM)
- rychle spotřebováván při normálním P_{O_2} , hromadí se při $\downarrow P_{O_2}$
- přednostně se váže na β řetězce
- ~9 Å
  - pasuje do deoxyHb formy (11 Å kapsa)
  - hůř do oxyHb formy (5 Å kapsa)

Fetální Hb (Hb F: $\alpha_2\gamma_2$)

- Vazba BPG: $\gamma < \alpha < \beta$
- γ má méně + nábojů, které atrahují - náboje na BPG
- $\uparrow$ tvorba BPG v placentě

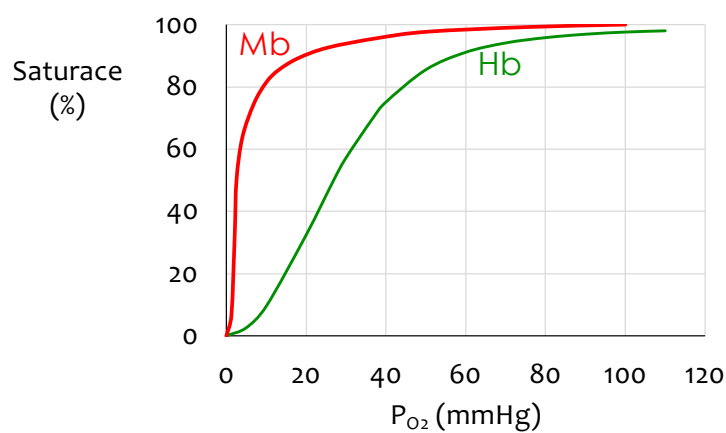

- od 6. týdne: embryonální Hb (vč. F)
- od 3. měsíce dominuje F
- A od 40. týdne
- při * 50-95% F
- od 6. měsíce dominuje A

Myoglobin (Mb)

1 řetězec $\rightarrow$ není kooperativní vazba O_2 ("vše nebo nic")

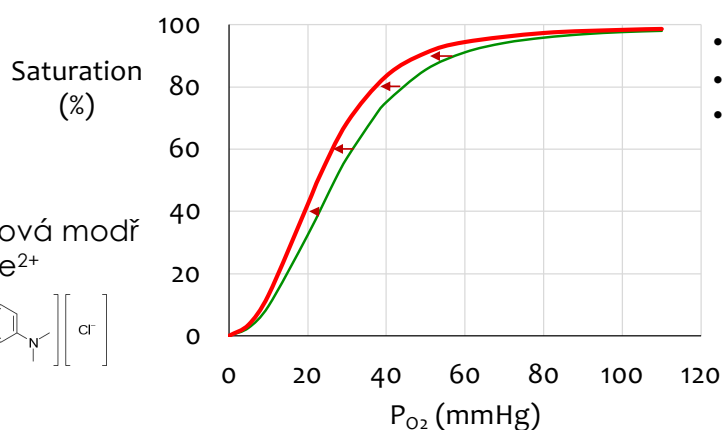
Dyshemoglobinemie

- 3 formy Hb, které nemohou transportovat O₂:
  - MetHb
  - karboxy-Hb (CO-Hb)
  - sulf-Hb
- O₂ kompetuje o vazebná místa Hb s jinými ligandy v krvi

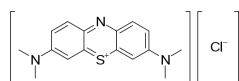
Methemoglobinemie

- Fe²⁺ v hemu oxiduje na Fe³⁺ (NO & jeho donory, C≡N)
- Fe³⁺ ruší kooperativitu Hb → ↓ uvolňování O₂ v tkáních (~Mb)

- normálně 1-2%
- >5-7% riziko
- kouření <10%

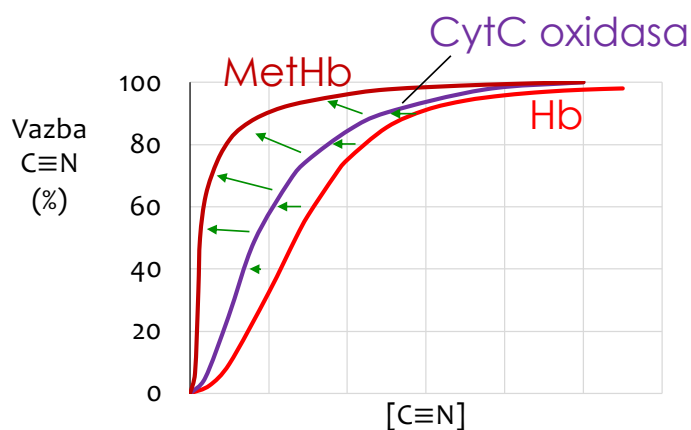
Léčba:
metylénová modř
Fe³⁺ → Fe²⁺

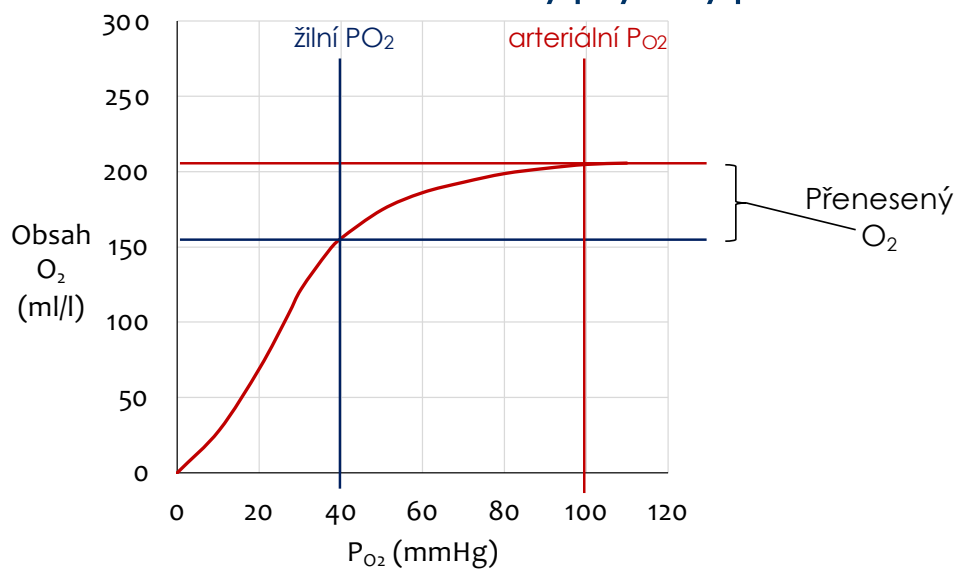
Oprava:
NADH **metHb**
reduktáza
(cytochrom-b5
reduktáza)

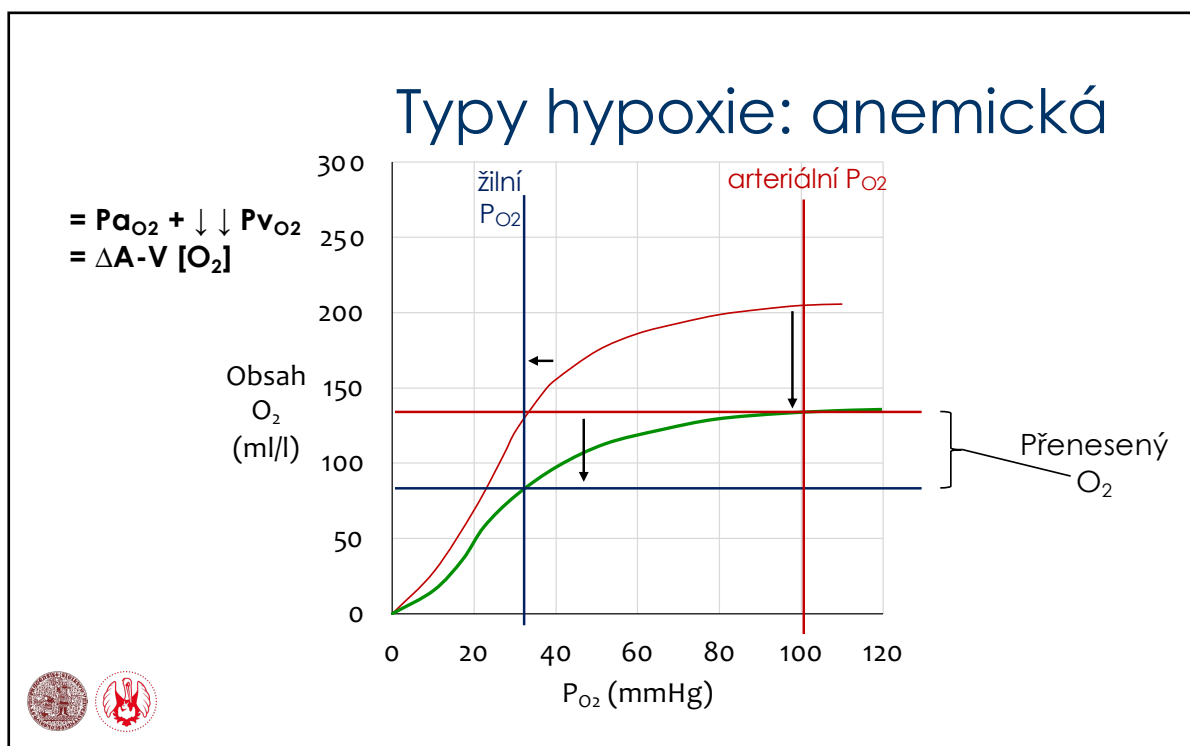
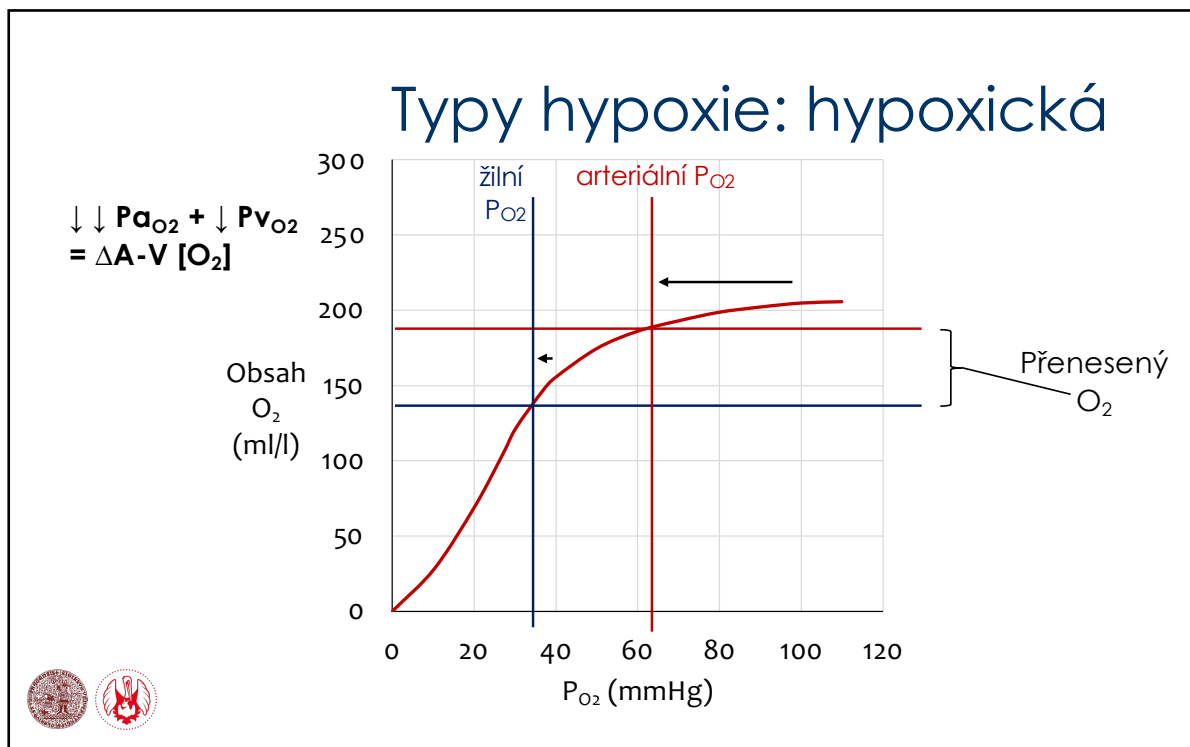

Kdy je methemoglobinemie dobře?

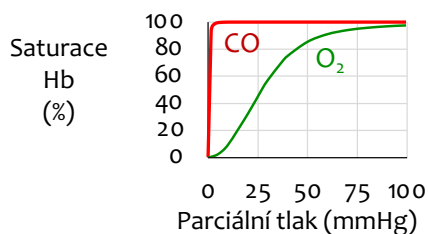

Typy hypoxie

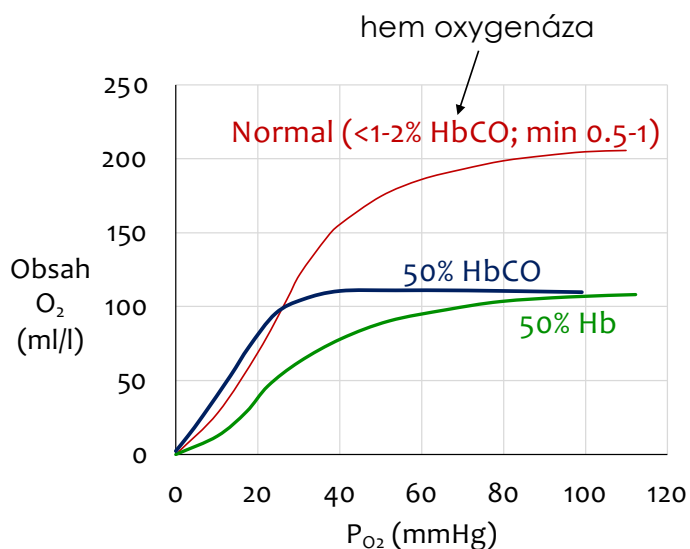

Karboxyhemoglobin (otrava CO)

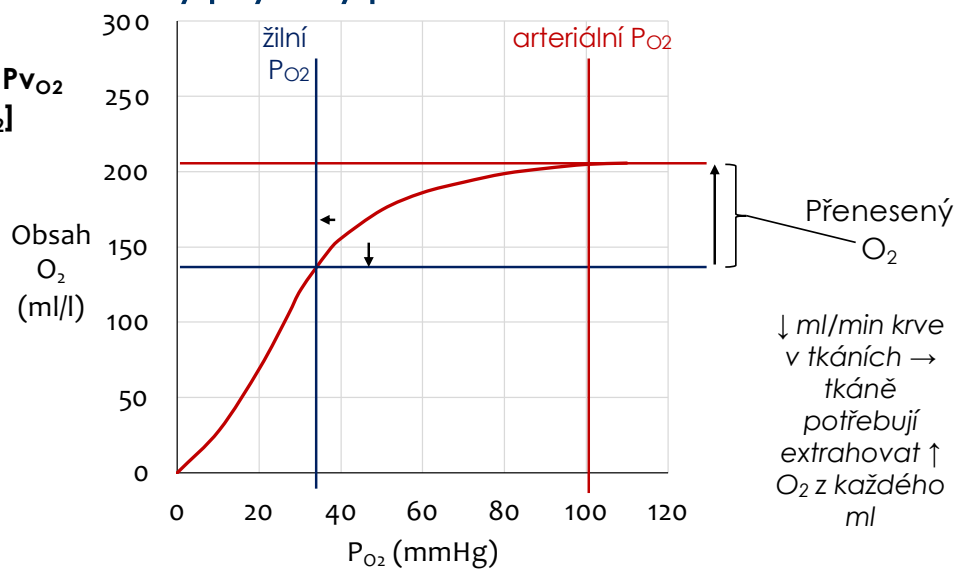
CO se váže na stejném místě jako O_2 (~250x větší afinita)

Typy hypoxie: ischemická

$$= P_{aO_2} + \downarrow P_{vO_2}$$

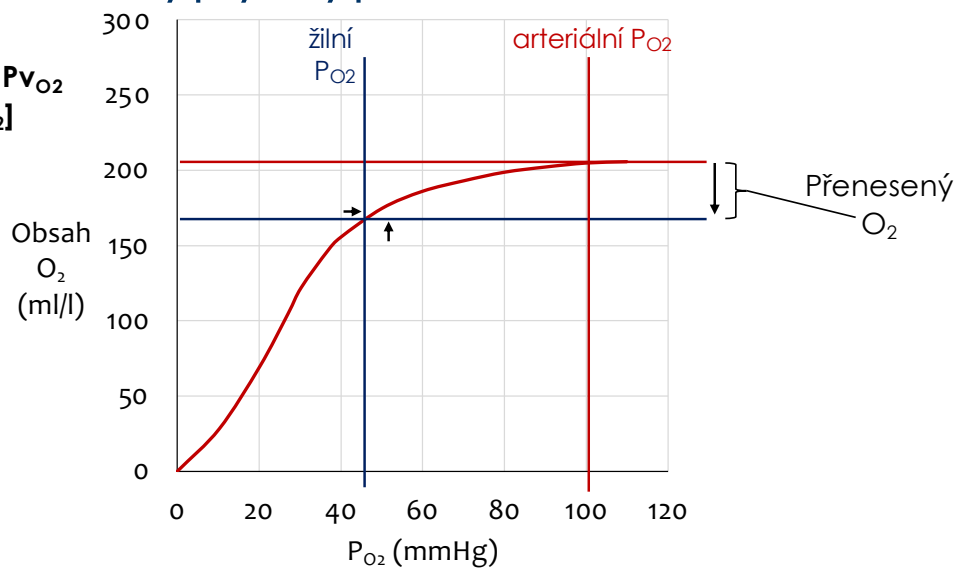
$$\uparrow \Delta A-V [O_2]$$

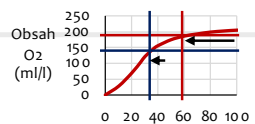
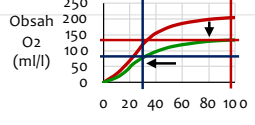
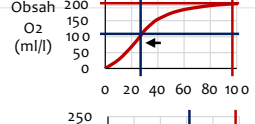
Typy hypoxie: histotoxická

$$= Pa_{O_2} + \uparrow Pv_{O_2}$$

$$\downarrow \Delta A-V [O_2]$$

4 typy hypoxie

	Pa_{O_2}	$\Delta A-V [O_2]$	Pv_{O_2}	
hypoxická	$\downarrow\downarrow$	=	$\downarrow$	
anemická	=	=	$\downarrow\downarrow$	
ischémická	=	$\uparrow$	$\downarrow$	
histotoxická	=	$\downarrow$	$\uparrow$	